

ТРИ ДОКУМЕНТА, СВЪРЗАНИ С ЖИЗНЕНИЯ ПЪТ НА БЪЛГАРСКИЯ ВЪЗРОЖДЕНЕЦ КОНСТАНТИН ПЕТКОВИЧ

Галина НИКОДИМОВА

Югозападен университет „Неофит Рилски“, Благоевград

E-mail: didaskalos@swu.bg

THREE DOCUMENTS RELATED TO THE LIFE OF CONSTANTIN PETKOVICH, A FIGURE OF THE BULGARIAN NATIONAL REVIVAL

Galina NIKODIMOVA

South-West University „Neofit Rilski“, Blagoevgrad

E-mail: didaskalos@swu.bg

ABSTRACT: The paper below presents three documents related to the life of Konstantin Petkovich, important figure of the Bulgarian National Revival. The documents are attached in the following order: 1. K. Petkovich's baptismal testimony from 1826; 2. Petkovich's diploma for successfully completed education at University of St. Petersburg; 3. A baptismal testimony of Petkovich's grand daughter – Lyudmila, where his wife is mentioned as a widow of Petkovich who had the civilian rank of a secret counselor.

KEYWORDS: Konstantin Petkovich, Bulgarian National Revival, private documents.

В развитието на културата има епохи, които създават личности с универсална биография. Българското възраждане е такава епоха и българските възрожденци често са личности, които се извяват разностранно. Един не много изследван български възрожденец, изключителен по делата си, е Константин Петкович¹ от Велешко. Той оставя следи като дипломат, преводач, поет, но също така е и автор със свой принос за разволя на българското езиковедие и на българската лексикография в частност.

Константин Петкович може да се определи като българин със значение и в Европа, и в Русия. В сложната политическа игра за надмощие над Балканите се изискват и дипломатическа опитност, и плам, за да се провиди посоката. В съдбата на К. Петкович се отразява самопознанието на българина от времето на Възраждането. Този път е пътят на просветителството, на приобщаването и търсенето на свое достойно място.

Делото на Константин Петкович го поставя сред едни от забележителните български възрожденци енциклопедисти. Той пише и превежда езиковедски студии, исторически очерци и изследвания за балканските народи и народите, населяващи Сирия и Ливан. Заради служебните си ангажименти той значително разширява обсега на интересите си – не само в областта на езиковедията, а и на етнологията, етнографията и социологията. Дипломатическата му работа дава възможност на Константин Петкович да опознае историята на много народи и да разсъждава върху глобални проблеми – състояние на икономиката, тенденции в икономическото развитие, международни връзки и перспективи във взаимоотношенията.

1. Първият документ – Кръщелно свидетелство на Константин Петкович, роден на 28. август 1826 г. в Башино село, Велешко.

При срещата ми през лятото на 2017 г. с Елена Борисовна Гончарова – наследница на Константин Петкович, се запознах в оригинал с *Кръщелното свидетелство* на нейния пралядо² (вж. Приложение № 1). То е написано на обикновена хартия с ръкописен почерк и има надслова:

¹ Константин Петкович (1827–1897) (Гончарова, 2013).

² Текста на същия документ правнучката Елена Гончарова публикува и в биографичната книга за своя именит пралядо (Гончарова, 2013, с. 4–5), но неточно предаден.

Свидетелство. Текстът под него е следният:

*Азъ ниже подписавшійся священникъ Священной церкви Свя-
тителя Николая, Крестихъ Законаго Сина Димитри хъ: Петковича,
рожденна ѿт законна ѳго жени Сусани лѣто 1826. месеца ав-
густа 28. восприатъ же его отъ купели (Кръстникъ) и име-
нова егѡ Констадинъ. Тѣмже дається ему отъ мене се настоя-
щее свидѣтельство, подписаное Старейшинами Башина Сѣла.*

Под текста на **Свидетелството** в десния долен ъгъл с различни почерци са записани имената на свещеника – поп Михаил, и тези на старейшините от Башино село, както следва:

*Попъ Михаѳилъ
Надѣ Дѳимрѣвъ
Навунъ Пѣшѳовъ
Манѣ Дидѳла
Мануша Кочабашѳи*

Свидетелството за кръщение на Константин Петкович е документ от първите десетилетия на XIX век. Любопитен е като начин на оформление на документи от този тип през възрожденската епоха. Вижда се, че кръщелните свидетелства по това време се наричат само с името „Свидетелство“ и съдържат в себе си задължителни формули от административния стил като напр.: *Азъ ниже подписавшійся (аз долуподписаният); рожденна ѿт (роден от);* Тѣмже дається ему отъ мене *(за което му се дава от мене); се настоящее свидѣтельство (това настояще свидетелство); подписаное Старейшинами (подписано от старейшините).* Както се вижда от документа, представен по-горе, той се е подписвал задължително от *старейшини* – институция, съществувала навярно и в други български села. В случая това са *старейшините* на Башино село.

2. Вторият документ е свързан с образованието на Константин Петкович в Русия. Знае се, че той е ученик в Ришельовския лицей³ от 1843 г. до 1847 г .

При срещата ми през лятото на 2017 г. с наследници (внучката) на К. Петкович получих копие от дипломата му. Оригиналът ѝ днес се съхранява в МИД – Москва, в АВПРИ (Архив внешней политики Российской империи), опис 117, год. 1854, фонд 3, лист 24. (вж. Приложение № 2).

От документа се вижда, че на 21. август 1847 г. К. Петкович постъпва в университета в Санкт Петербург, където се записва като студент в Историко-филологическия факултет в специалност „Обща словесност“ (вж. Приложение № 2). Записан е като „Константин Дмитриев син, Дмитриев (Петкович), из болгар, 24 лет от роду, православнаго исповедания“. Полага изпити както по: богословие и църковна история, логика и психология, гръцка и римска словесност и древности, руска словесност, всеобща и руска история, история и литература на славянските наречия, история на руското законодателство, така и по следните езици: италиански, английски, френски и влахо-молдовски. Всички изпити са положени с отличие. Вижда се, че учебните дисциплини, по които държи изпити, са широкоспектърни. Дипломата от Императорския Санктпетербургски университет дава право на К. Петкович на редица служебни преимущества, които са описани. Благодарение на отличната си диплома той е зачислен на гражданска служба в десети чин и получава правото да се брой в чиновничество от първи разряд. При постъпване на

³ Т. нар. Ришельовски лицей е открит през 1817 г. в Одеса по замисъл на херцог А. Е. Ришельо. Лицеят впоследствие взема неговото име.

военна служба следва да бъде произведен в офицерски чин, след като отслужи три месеца в подофицерско звание. Дипломата му е издадена на 9. юни 1851 г. и е подписана от тогавашния ректор.

3. Третият документ е свързан със съпругата на Константин Петкович, която през 1902 г. е вече негова вдовица. Документът представлява кръщелно свидетелство на Людмила – внучка на К. Петкович от третата му дъщеря – Александра Петкович (родена на 16. юни 1876 г.), и шабс-капитана Александър Владимирович Волков.

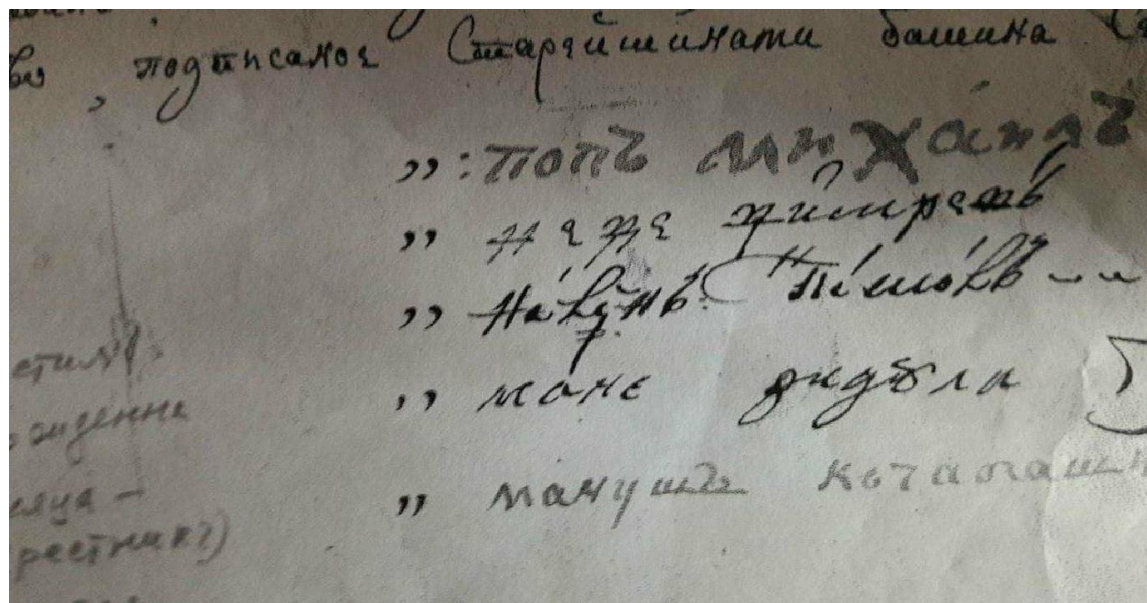
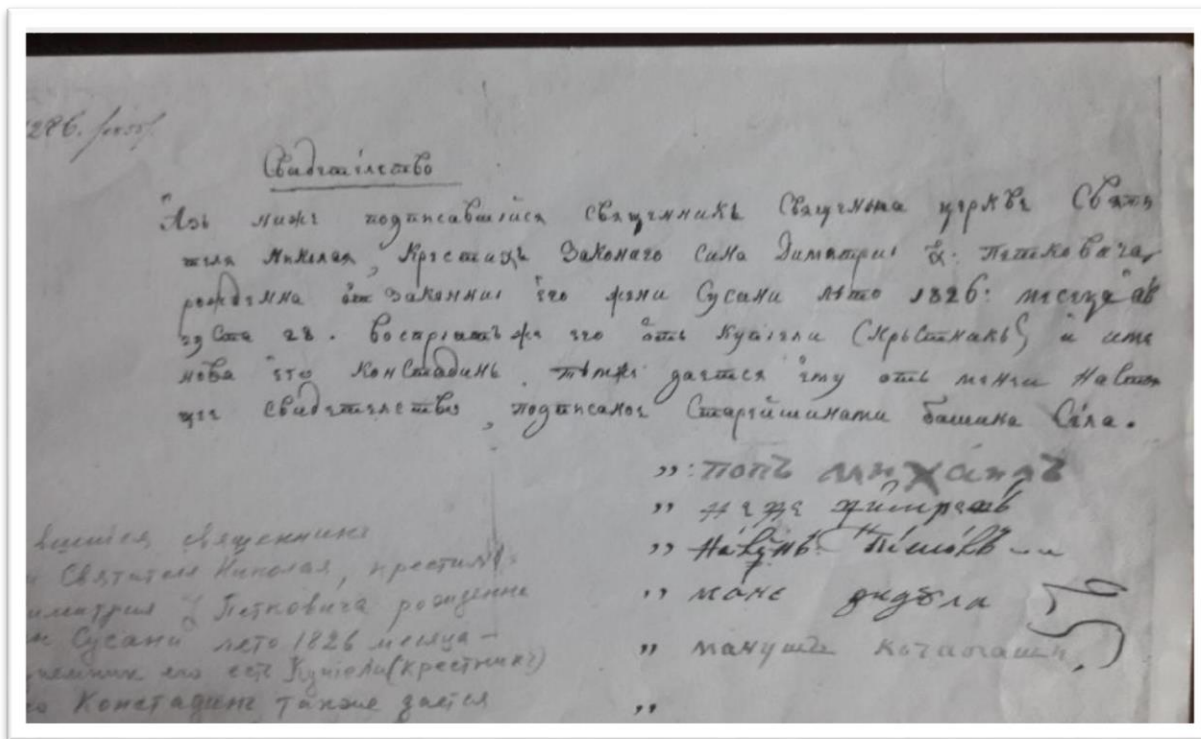
Кръстници са Владимир Константинович Волков и „вдовицата на тайния съветник“ – Вера Андреевна Петкович. От този документ се вижда, че Константин Петкович е дослужил до високия чин на таен съветник (вж. Приложение № 3). По приетата тогава система за чиновете това е гражданска длъжност, която съответства на генерал-лейтенант или на вицеадмирал. Лицата с този чин заемат висши държавни длъжности (министър и заместник-министър, член на Академията на науките и др.) Учредена по волята на цар Петър I, системата унифицира ранговете в армията и придворните чинове и очертава възможностите за кариерно развитие. Към 1903 г. (т. е. само пет години след смъртта на К. Петкович) съществуват данни, че с ранг таен съветник са били удостоени едва 553 лица в Русия.

В АВПРИ, фонд 159, опис 25 от 1896 г., дело 34, лист 121г – 121v се пази Заповед на Министерството на външните работи от 5. декември 1896 г. с № 67 за уволнението на генералния консул в Бейрут, таен съветник Петкович, поради заболяване.

БИБЛИОГРАФИЯ

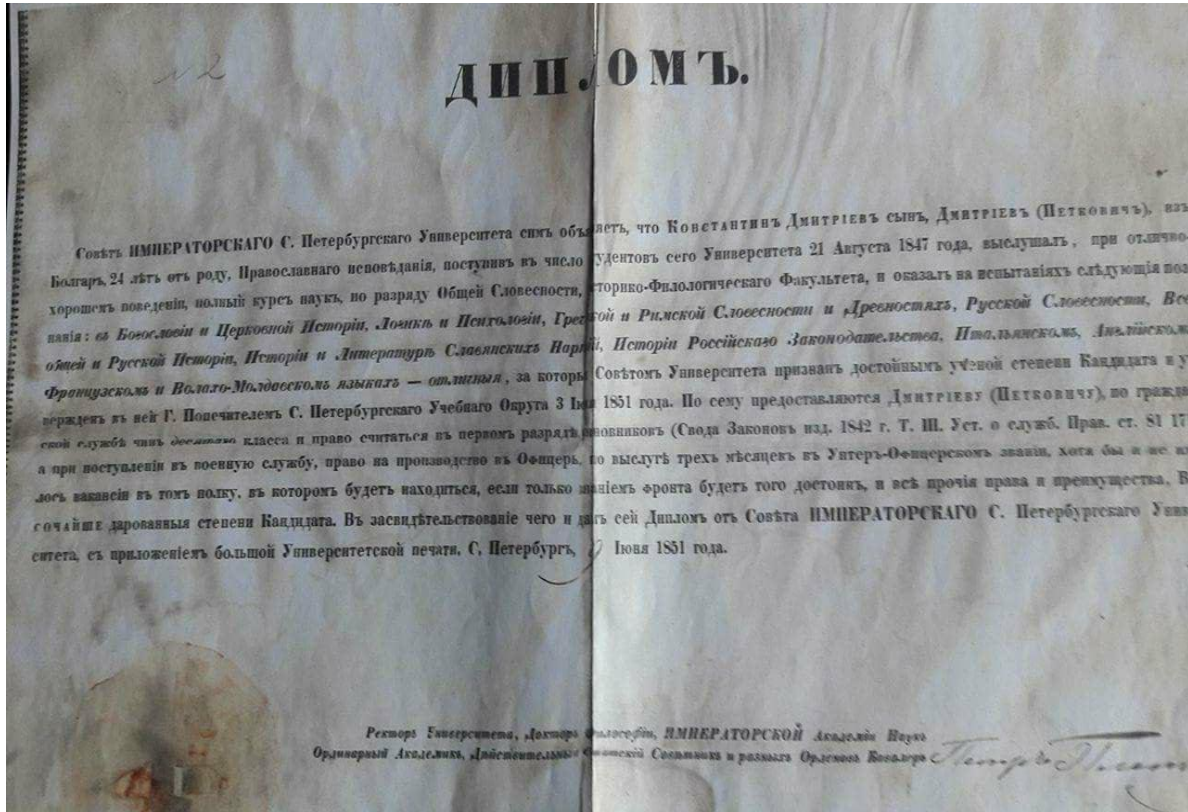
- Гончарова, Ел. (2013)** Мой прадед К. Петкович. Просветител, дипломат, изследовател славянских стран и Ближнего Востока. Санкт Петербург. (*Goncharova, El. Moi praded K. Petkovich. Prosvetitelj, diplomat, issledovatelj slavjanskih stran i Blizhnego Vostoka. Sankt Peterburg.*)
- Стоилов, А. (1919)** Български книжовници от Македония през 18 и 19 век. // Развитие, бр. 8–9. (*Stoilov, A. Balgarski knizhovnitsi ot Makedoniya prez 18 i 19 vek. // Razvitie, br. 8–9.*)
- Арнаулов, М. (1966)** Българското книжовно дружество в Браила 1869–1876. София, с. 17–22. (*Arnaudov, M. Balgarskoto knizhovno druzhestvo v Braila 1869–1876. Sofia, s. 17–22.*)

ПРИЛОЖЕНИЕ № 1
Документ № 1 – Свидетельство

ПРИЛОЖЕНИЕ № 2

ПРИЛОЖЕНИЕ № 3

